

İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİNE YÖNELİK VELİLERİN TUTUMLARI (DİYARBAKIR ÖRNEĞİ)

Mücahit ARPACI*

Öz

Bu çalışmanın amacı, velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine yönelik tutumlarını ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesidir. Betimsel tarama modeli kullanılarak yapılan çalışmanın evrenini 2011-2012 eğitim-öğretim yılında, Diyarbakır ilinde ikamet eden veliler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise bu velilerden basit tesadüfî örnekleme yöntemiyle belirlenen 980 veli oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Altaş tarafından geliştirilen "Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerine Karşı Tutumları" adlı ölçek kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; velilerin din öğretimine karşı genel tutum düzeyleri yüksek iken İDKAB dersi öğretim uygulamalarına karşı tutum düzeyleri ise düşüktür.

Anahtar Kelimeler: Din Öğretimi, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi, Veli, Tutum.

The Attitudes Of Parents On Primary Religion And Morals Course (Diyarbakır Sample)

The purpose of this study is to identify the attitudes of parents on Religion and Morals course and also factors affecting these attitudes. The universe of the study, constructed in descriptive scanning method, consists of parents inhabited in Diyarbakır during 2011-2012 educational period. The sample of the study consists of randomly defined 980 parents. Data collection is done by utilization of the scale of Altaş on "Attitudes of Parents on the Courses of Religious Culture and Moral Knowledge". The findings of the research imply that where the attitudes of the parents on the lesson are high, the attitudes on the activities of the course (syllabus) are comparably low.

Keywords: Religious Education, The Courses of Religious Culture and Moral Knowledge, Parent, Attitude.

Giriş

Eğitim, hayatın her döneminde bireyin ilgi ve yeteneklerinin ortaya çıkarılarak kendini gerçekleştirebilmesi için bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim; ilk insan Hz. Adem'den günümüze, insan yetiştirme ihtiyacını karşılama amacıyla yapılan bir etkinliktir. Okullarda öğrencilerin ihtiyaçlarına, toplumun beklentilerine ve eğitim felsefesine uygun olarak hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim yapılır ve öğrencilerde arzu edilen davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır¹. Bu yönüyle eğitim kavramının temel faktörlerinden birisi de okuldur. Günümüzde okul, her türlü eleştirilere rağmen, insanın eğitim-öğretim görevini üstlenen önemli bir kurum olarak varlığını sürdürmektedir.

* Yrd.Doç. Dr., Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1 Mualla Selçuk, "Din Eğitimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi?", İslamiyat, 1998, Cilt: I, Sayı: 1, s. 73-87.

Eğitim kurumları, yapıları ve işlevleri gereği çevrelerini etkileyen örgütler olduğu kadar aynı zamanda çevrelerinden de etkilenen örgütlerdir. Bu nedenle, eğitim süreci sadece okul binasında gerçekleşen bir süreç niteliğinde değildir². Veliler, okulların en fazla etkilediği ve etkilendiği toplumsal çevre unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim sistemini oluşturan ve devamlılığını sağlayan öğelerin en önemlileri kuşkusuz öğretmen, öğrenci ve veli üçlüsüdür. Eğitim sisteminin başarılı olması bu üç öğenin ortak amaçlar doğrultusunda sürekli işbirliği içerisinde olmasına bağlıdır³.

Eğitim aile ile başladığından çocuk için gerekli olan temel davranışlar büyük ölçüde ailede kazanılır. Aile çocuğa anadilini, bir takım motor becerilerini, basit problemleri çözmeyi öğretir. Çocuk okul çağına geldiğinde ailenin yanına okul da eklenmektedir. Ailenin; öğretmenlere, okula ve okul başarısına bakışı, çocuğun okuldaki durumunu etkilemekte ve onu öğrenmeye daha fazla güdülemektedir⁴. Aile sadece neslin devam ettiği yer değildir. Aile, tarihi mirasın aktarıldığı, geçmiş-bugün-gelecek bağının kurulduğu, bu bağ ile geçmişin devam ettiği yerdir. Çocuğun dünyaya geldiği sosyal ve kültürel çevre olarak ailede, içinde yaşadığı toplumun dilini, dinini, hukukunu, kültürünü, sanatını, örf ve adetlerini, yaşayış biçimlerini ve alışkanlıklarını öğrenir ve kabul eder. Bu yönüyle aile tüm bu öğrenilen yaşam biçiminin ve hayatı yönlendiren esasların ilk aktarıldığı yer olarak, dini ve ahlaki gelişimin de yuvasıdır⁵.

Çocuğun eğitimi, kişiliğinin gelişmesi ve sosyal hayata uyumun sağlanmasında vazgeçilmez bir kurum olarak ailenin, eğitim sistemi içerisindeki işlevleri şunlardır: Biyolojik işlev; çocuğun dünyaya gelmesinde ailenin var olması zorunluluğunu ifade eder. Ekonomik işlev; çocuğun yeme, içme, barınma vs. ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Sevgi ve koruyuculuk işlevi; manevi yönden çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Toplumsallaştırma işlevi; çocuğun sosyal bir varlık olarak ilk etkileşimlerinin gerçekleştiği yer olarak aile, onun sonraki yaşantısındaki tüm ilişkilerinin temelini atıldığı yerdir. Eğitim işlevi, çocuğun eğitim ihtiyacının karşılanması ve okul öncesinde aile ortamında eğitilmesidir⁶. Ailenin eğitim işlevi düşünüldüğünde, iyi ve sağlıklı bir eğitim ortamı ancak okul ve aile işbirliği ile mümkündür.

- 2 Mehmet Bayrakdar, "Okul-Çevre İlişkilerini Geliştirmek İçin Neler Yapabiliriz?" *İlköğretmen Eğitimci Dergisi*, 2006, sayı: 3, s. 12-13.
- 3 Leyla Özyürek, "Çocuğumun Öğretmeni (Veli-Öğretmen İlişkisi Konusunda Küçük Bir İnceleme)", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1983, cilt: XVI, sayı: 2, s. 61-76.
- 4 Nurettin Fidan, *Okulda Öğrenme ve Öğretme*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 1996, s.86.
- 5 Abdullah Özbek, "Bir Eğitim Kurumu Olarak Ailenin Önemi", *İslam'da Aile ve Çocuk Terbiyesi*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1996, s. 49.
- 6 Bkz. Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: AÜEBF Yayınları, 1985, s. 157-160; Özbek, *Bir Eğitim Kurumu Olarak Ailenin Önemi*, s. 50.

İnsanın ilk dünyaya geldiği andan itibaren her türlü yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayan, onun zihinsel, duygusal, ahlaki gelişimini etkileyen ve yönlendiren, sonraki yaşamını yönlendirecek bilgi, beceri ve tutumlarının ilk adımının atıldığı yer olan aile, din eğitimi ve öğretiminde de ayrı bir önem taşımaktadır⁷. Çocuğun dini yönden ilk yönlendirmelerin yapıldığı en önemli kurum ailedir.

Anne ve babaların velilik rolü, çocuğunun başarılı olabilmesi için ona yardım etmesi gerektiği duygusu, velilerin eğitim sürecine aktif olarak katılmasını zorunlu kılmakta ve velilerin okuldan beklentilerini daha da önemli hale getirmektedir. Benzer şekilde İDKAB derslerinde çocukların, başarılı ve mutlu deneyimler yaşamalarında ailenin desteği ve rolü oldukça önemlidir. Ailenin sosyo-ekonomik durumu, eğitim seviyesi ve ailenin yapısı çocuğun dini gelişimini ve ailelilerin İDKAB dersleri ile olan etkileşimini etkilemektedir. İDKAB derslerinde kazandırılmaya çalışılan değerlerle ailede benimsenen değerlerin birbiri ile uyumlu olması, ailedeki yaşantılar sonucu çocuğun kazandığı bilgi, beceri ve tutumlar, onun başarısını etkilemektedir.

Okul bireyin eğitiminde çok önemli bir dönemi oluşturmaktadır. Birey bu dönemde; planlı, programlı, amaçlı, destekli ve zorunlu bir öğretim sürecine girmekte, sürekli olarak yeni bilgi, beceri ve davranışlar kazanmaktadır. Genel eğitim sürecinin ayrılmaz bir parçası olan okul, Türk Milli Eğitimi'nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde de önemli bir rol üstlenmektedir. MEB Temel Kanunu'nda açıklandığı gibi devletin ilköğretimden beklentileri, milli eğitimin genel amaçlarına ve ilkelerine uygun olarak; her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek, her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyet yönünden yetiştirerek, hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.

MEB Temel Kanununa ilave olarak İDKAB dersinin amacı öğretim programı kılavuzunda belirtilmiştir⁸. Kanunlarla belirlenen devletin bu beklentilerine karşılık, velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumlarının belirlenmesi önemli bir hal almaktadır. Çünkü bu amaçların gerçekleşmesine katkıda bulunan önemli derslerden birisi İDKAB dersidir.

1982 yılından bugüne zorunlu dersler arasında yer alan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, zorunluluğu, hukukiliği, okul ortamında yapılması yönleriyle çok fazla tartışılmıştır⁹. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ya da

7 Neda Armaner, *Din Psikolojisine Giriş*, Ankara: Ayyıldız Matbaacılık, 1980, s. 89.

8 MEB, *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Ankara, 2010, s. 12-13.

9 Din dersinin tarihi gelişimi ve Milli Eğitim Sistemi içerisinde yer alma gerekçeleri için bkz., Recai Doğan, "1980'e Kadar Türkiye'de Din Öğretimi Program Anlayışları (1924-1980)", *Din*

Din Öğretimi üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde bunların daha çok Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmenleri ve öğrencileri ile ilgili olduğu görülür. Yapılan araştırmalarda toplumsal beklentiye yönelik öğrenci velilerinin görüşleri ve bu görüşleri etkileyen faktörleri araştıran araştırmaların sayısı oldukça azdır. Bu konuda din eğitimi alanında iki çalışma bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Nurullah Altaş tarafından yapılan “Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)” isimli araştırmasıdır. Araştırma Ankara ilinde ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrencisi bulunan 102 veli üzerinde “Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutumları” isimli ölçek geliştirme amacıyla yapılmıştır.¹⁰ Araştırmada, velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumları ile dini tutumları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. İkincisi Fatih Çakmak tarafından yapılan “Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programına Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler” isimli doktora çalışmasıdır. Araştırma Türkiye genelinde bütün ortaöğretim kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğrenimi gören 462 öğrenci velisi üzerinde “Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Yönelik Tutumları”, “Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programının Yapısına Yönelik Tutumları” ve “Velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programının Yeterliliğine Yönelik Tutumları” ölçeği kullanılarak yapılmıştır.¹¹ Araştırmada,

Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001-İstanbul, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 2003, s. 606-642.; Beyza Bilgin, “1980 Sonrası Türkiye’de İDKAB Dersinin Zorunlu Oluşu ve Program Anlayışları”, Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001-İstanbul, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 2003, s. 667-689.; Cemal Tosun, “İki Binli Yıllarda Türkiye’de Din Öğretimi: Bugünden Geleceğe”, Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001- İstanbul, İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 2003, s. 748-762.; Doğan, “Cumhuriyetin İlk yıllarında Tevhid-i Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitim-Öğretimi ve Yapılan Tartışmalar”, Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı, İzmir- 4, 6 Aralık 1998, Tebliğler, Ankara: Türk Yurdu Yayınları, 1999, s. 227-288.; Selahaddin Parlador, “Genel Öğretim Din Öğretimi İlişkisi”, Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı, İzmir- 4, 6 Aralık 1998, Tebliğler, Ankara: Türk Yurdu Yayınları, 1999, s. 63-70; Tosun, Din Eğitimi Bilimine Giriş, Ankara: PegemA Yayıncılık, 2001, s. 97-116; Bilgin, Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi, Ankara: Gün Yayıncılık, 1998, s. 47-89.; Doğan ve Tosun, İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin İDKAB Öğretimi, Ankara: PegemA Yayıncılık, 2002, s. 1-9.; Bilgin ve Mualla Selçuk, Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri, Ankara: Gün Yayıncılık, 1991, s. 65-68.; Selçuk, “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri”, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 2000, s. 11-20.

10 Nurullah Altaş, “Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Ankara: AÜ. Basımevi, 2004, cilt: XLV, s. 85-105.

11 Fatih Çakmak, *Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Programına Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri (Din Eğitimi) Anabilim Dalı, Ankara 2007.

velilerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi programına yönelik tutum düzeylerini ve bu tutum düzeylerine etki eden faktörleri, mevcut öğretim programında yer alan konulara katılım düzeylerini belirlemek amacıyla anket çalışması ve mülakat (derinliğine görüşme) yapılmıştır.

Milli Eğitimin genel amaçlarına katkısı beklenen, hem de kendi özel amaçlarını etkin bir şekilde gerçekleştirmesi öngörülen bu dersin istenilen seviyede olup olmadığının göstergelerinden birisi de, velilerin derse karşı tutumudur. Bu yüzden, velilerin derse karşı tutumu, buna etki eden faktörlerin bilimsel yöntemlerle belirlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici ya da dinamik bir etkileme gücüne sahip duygusal ve zihinsel hazırlık durumu olarak tanımlanmaktadır¹². Tutum, kişinin belli bir insana, gruba, nesneye, olaya, vb. yönelik olumlu veya olumsuz bir şekilde düşünmesine, hissetmesine veya davranmasına yol açan; oldukça istikrarlı, yargısal bir eğilim¹³ şeklinde de tanımlanmaktadır.

Kişinin tutumları, onun sahip olduğu inanç, duygu ve davranışlarda kendisini gösterir. Tutum, kişinin sergileyeceği hareket ya da davranışın önemli bir belirleyicisidir¹⁴. Veliler İDKAB dersine ilişkin olumlu veya olumsuz tutum geliştirebilirler. Velilerin İDKAB dersine ilişkin tutumlarının olumlu olması, dersin özel ve genel amaçlarına ulaşmasını kolaylaştırabilir. Bu durum öğrencilerin İDKAB derslerine yönelik tutumlarında da belirleyici olabilir. Bu durumun tersine velilerin, İDKAB dersine ilişkin tutumlarının olumsuz olması ders açısından olumsuz durumların ortaya çıkmasına sebep olabilir. Çünkü insanlar tutumlara sahip olarak doğmazlar, tutumları sonradan öğrenirler ve ana-baba, çocukların oluşturduğu tutumların ilk kaynağıdır¹⁵. Bu durum özellikle ilköğretim öğrencileri açısından değerlendirildiğinde İDKAB dersine ilişkin tutumlarının şekillenmesinde ailenin etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenle velilerin öğrencilerin İDKAB dersine yönelik tutumları açısından önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Velilerin İDKAB dersine karşı tutumlarının ölçülmesi gerekir. Velilerin İDKAB dersine ilişkin tutumlarını ölçmek için geliştirilmiş tutum ölçeklerine ihtiyaç vardır. Bu araştırmanın problemi de velilerin İDKAB dersine karşı tutumlarını belirlenmesidir.

12 Akt. Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayınları, 2002, s. 65.

13 Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2009, s. 747.

14 David G. Myers, *Social Psychology*, New York: The McGraw-Hill Companies Inc., 1996, s.125.

15 Çiğdem Kağıtçıbaşı, *Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş*, İstanbul: Evrim Yayınevi, 13. Baskı, 2012, s. 128.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırma velilerin, Diyarbakır ili örneğinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarını belirleyerek bazı değişkenler açısından onları incelemek amacıyla yapılmıştır.

Problem Cümlesi

Velilerin Diyarbakır ili örneğinde İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumları nasıldır? Bu tutumlar arasında bazı değişkenler açısından anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt Problemler

1. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarının dağılımı nasıldır?
2. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında cinsiyet açısından anlamlı bir fark var mıdır?
3. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında öğrenim durumu açısından anlamlı bir fark var mıdır?
4. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında yaş açısından anlamlı bir fark var mıdır?
5. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında doğum yeri açısından anlamlı bir fark var mıdır?
6. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında mezhepleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?
7. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında dini bilgi durumları açısından anlamlı bir fark var mıdır?
8. Velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine yönelik tutumlarında din ile ilgili kitap okuma açısından anlamlı bir fark var mıdır?

Sınırlılıklar

Çalışma araştırmaya katılan veliler ve tutum ölçeğinde yer alan maddelerle sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırma betimsel nitelikli bir çalışma olup, araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar¹⁶. Araştırmada tarama modelinin tercih edilme nedeni birçok bireyden oluşan bir örneklemden bilgi edinilebilmesidir¹⁷. Bu tür modellerde ihtiyaç duyulan veriler, hedef kitle olarak tanımlanan çalışma evrenindeki birey ya da objelerden çeşitli araçlar kullanılarak toplanır. Soruna ilişkin mevcut durum herhangi bir müdahale olmaksızın betimlenmeye çalışılır.¹⁸

Bu çalışmada Diyarbakır merkez ilçelerindeki velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla, 2012-2013 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, Altaş¹⁹ tarafından geliştirilen tutum ölçeği, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini Diyarbakır merkez ilçelerinde ikamet eden veliler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini evrenden rastgele seçilen 1000 veli oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından belirlenen Diyarbakır örneklemini dikkate alınarak belirlenmiştir. İlgili örneklem seçiminde Diyarbakır kent merkezi dört ana ilçe sınırlarına göre bölünmüş ve daha sonra da bu ilçelerde kendi içerisinde bölümlere ayrılarak anket uygulaması yapılmıştır. Örneklemi oluşturan velilerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, yaş, doğum yeri gibi bilgileri tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1 Örneklem İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler		f	%
Medeni Durum	Evli	948	96,7
	Boşanmış	11	1,1
	Dul (Eşi Ölmüş)	21	2,1
Öğrenim Durumu	Okur-yazar değil	97	9,9
	Okur-yazar olup, okul bitirmeyen	72	7,3
	İlköğretim	257	26,2
	Ortaöğretim	247	25,2

16 Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel Yayınları, 19 Baskı, 2009, s. 77.

17 Şener Büyüköztürk v.dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: PegemA Yayınları, 11. Baskı, 2012, s. 177.

18 Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, s. 79-81.

19 Altaş, “Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)”, s. 85-105.

	Ön lisans	135	13,8
	Lisans ve üstü	172	17,6
Yaş Grupları	30-	232	23,7
	31-40	344	35,1
	41-50	277	28,3
	51-60	100	10,2
	60+	27	2,8
Doğum Yeri	İl merkezi	385	39,3
	İlçe merkezi	319	32,6
	Belde	36	3,7
	Köy	240	24,5
Cinsiyet	Erkek	648	66,1
	Kadın	332	33,9
Toplam		980	100

Araştırmaya katılanların %96,7'si evli, %2,1'i dul ve %1,1'i boşanmıştır. Öğrenim düzeyi ilköğretim olanların oranı %26,2, ortaöğretim mezunu olanların oranı %25,2, lisans mezunu olanların oranı %17,6, ön lisans mezunu olanların oranı %13,8, okur-yazar olup, okul bitirmeyenlerin oranı %7,3 ve okur-yazar olmayanların oranı %9,9'dur. Katılımcıların %35,1'i 31-40 yaş arasında, %28,3'ü 41-50 yaş arasında, %23,7'si 30 yaş ve altı, %10,2'si 51-60 yaş arasında ve %2,8'i 61 yaş ve üzeri yaş arasında bulunmaktadır. Doğum yeri il merkezi olanların oranı %39,3, ilçe merkezi olanların oranı %32,6 ve belde ve köy olanların oranı %28,2'dir. Katılımcıların %66,1'ini erkek ve %33,9'unu kadınlar oluşturmaktadır. Veriler göre katılımcıların çoğunluğunu erkek, doğum yeri il ve ilçe merkezi olan, 31-50 yaş arasında, ilköğretim ve ortaöğretim mezunu ve evliler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada Altaş²⁰ tarafından geliştirilen tutum ölçeği, veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Veri toplama aracı velilerin, din öğretiminin okul çatısı altında olması gerektiğine ilişkin inançları, bu inancın kaynağı olan bilgileri, bilgi ve inanç doğrultusunda hangi davranışları sergiledikleri gibi din öğretimine karşı genel tutumlarını ve mevcut uygulama biçimine ilişkin tutumlarını ölçmeye yöneliktir.

20 Altaş, "Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi (Ön Araştırma)", s. 85-105.

1000 kişiye uygulanan ancak uygun şekilde doldurulduğu belirlenen 980 veliden elde edilen verilere, ölçeğin yapı geçerliği ve alt boyutlarını belirlemek için faktör analizi yapılmıştır. Elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için yapılan KMO ve Bartlett testi sonucunda, Kaiser Mayer Olkin (KMO) .85 ve Bartlett testi değerinin .00 anlamlı olması ($p < .05$), verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Ölçeğin faktör analizi sonucunda faktör yükleri .44-.77 arasında değişen 2 faktör ortaya çıkmıştır. Birinci faktör (İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum Boyutu, 12 madde) ve ikinci faktör (Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu, 10 madde) yer almaktadır. Örneklerden elde edilen verilerin yeterliliğini saptamak amacıyla yapılan bu testte elde edilen değerlerin 1'e yakınlığı nispetinde ölçeğin yeterliliği yükselmektedir. KMO katsayısı 1-0.90 arası ise yeterlik mükemmel, .90-.80 arasında çok iyi kabul edilmektedir²¹. Yapılan faktör analizinde elde edilen KMO katsayısı, elde edilen verilerin çok iyi derecede yeterli olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar Altaş tarafından geliştirilen ölçeğin değerleri ile aynıdır. Tarafımızdan uygulanan ölçeğin Kaiser-Meyer-Olkin katsayısı 0.85 iken Altaş (2004) ölçeğinde bu değer 0.82 olarak ölçülmüştür.

Güvenirlilik çalışması için hesaplanan Croanbach Alpha değerine baktığımızda birinci faktör .88, ikinci faktör .79 olarak hesaplanmıştır. Croanbach Alpha değeri $.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir²². Bu durumda uygulanan tutum ölçeğinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Beşli Likert tipinde geliştirilen tutum ölçeğinde maddeler "Tamamen Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kararsızım", "Katılmıyorum", "Hiç Katılmıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir.

Ölçek iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, veliler için araştırmanın niçin yapıldığını açıklayan yönerge ve değişkenlerden (cinsiyet, yaş vb.) oluşmuştur. İkinci bölümde ise yapılan faktör analizi ve güvenirlilik analizleri sonucu velilerin İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi hakkındaki tutumlarının betimleyicisi olduğu düşünülen 22 madde değerlendirmeye alınmıştır. Altaş tarafından hazırlanan İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerine karşı tutumlarını ölçme amacıyla, Likert tipi ölçek hazırlama yöntemine dayalı olarak hazırlanan 20 soru bulunmaktadır. Tarafımızdan Altaş'ın ölçek maddelerine iki madde daha eklenmiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı Dicle Üniversitesi Sosyal Araştırmalar bünyesinde anketörlük eğitimi alan 10 üniversite öğrencine araştırmacı koordinatörlüğünde,

21 Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, s. 67.

22 Kazım Özdamar, *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 1999.

örneklem seçimindeki kriterlere uygun olarak 5 gün içinde velilere uygulanmıştır. 1000 kişiye uygulanan ancak uygun şekilde doldurulduğu belirlenen 980 veliden elde edilen veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesinde, velilerin verdikleri cevapların puanlarını hesaplamak amacıyla ölçekte yer alan maddeler; 4.20-5.00 "Tamamen Katılıyorum", 3.40-4.19 "Katılıyorum", 2.60-3.39 "Kararsızım", 1.80-2.59 "Katılmıyorum", 1.00-1.79 "Hiç Katılmıyorum" aralıkları temel alınarak yorumlanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, toplanan veri toplama araçlarındaki veriler, SPSS paket programında aritmetik ortalama, frekans, yüzde, faktör yükleri, tek yönlü varyans analizi ve t-testi istatistik işlemleri kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2 Dini Bilgiye Sahip Olma Açısından Velilerin Kendilerini Değerlendirme Dağılımları

Dini Bilgiye Sahip Olma Açısından Kendinizi Nasıl Bülursunuz	N	%
Hiçbir bilgim yok	30	3,1
Çok az bilgiye sahibim	225	23,0
Kendime yetecek kadar bilgiye sahibim	644	65,7
Oldukça fazla bilgiye sahibim	81	8,3
Toplam	980	100

Araştırmaya katılanların %65,7'si kendisini dini bilgiye sahip olma açısından kendine yetecek kadar bilgiye sahip olduğunu, %23'ü çok az dini bilgiye sahip olduğunu, %8,3'ü oldukça fazla dini bilgiye sahip olduğunu ve %3,1'i hiç dini bilgiye sahip olmadığını belirtmiştir. Verilerden hareketle araştırmaya katılan velilerin yarısından fazlasının kendine yetecek kadar dini bilgiye sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3 Okul Dışında Dini Bilgi Alma Durumuna Göre Dağılım

Okul Dışında Din Eğitimi Aldınız mı?	N	%
Evet	573	58,5
Hayır	407	41,5
Toplam	980	100

Araştırmaya katılanların %58'5'i okul dışında dini bilgi aldığını belirtmiştir. Okul dışında dini bilgi almayanların oranı ise %41,5'tir. Katılımcıların yarıya yakını okul dışında herhangi bir yerden dini bilgi almamıştır. Bu durum Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin önemini vurgulama açısından önemlidir. Katılımcıların yarıya yakınının okul dışında din eğitimi almaması İDKAB

derslerinin potansiyeli ve zorunlu olarak okutulan bu dersin ne derece önem ifa ettiği hakkında bilgi vermektedir.

Tablo 4 Okul Dışında Din Eğitiminin Kaynağına Göre Dağılım

Okul dışında Din Eğitiminin Kaynağı	N	%
Aile	145	25,3
Diyanet Kuran Kursları	136	23,7
Mele	94	16,4
Medrese	85	14,8
Dini Cemaat ve Tarikat	64	11,2
Din Görevlileri	47	8,2
Cemevi	2	,3
Toplam	573	100

Araştırmaya katılanların %25,3'ü okul dışında din eğitiminin kaynağı olarak ailesini, %23,7'si DİB Kuran Kurslarını (Uzun süreli, Yaz), %16,4'ü meleleri, %14,8'i medreseyi, %11,2'si cemaat ve tarikatları ve %0,3'ü ise cem evlelerini göstermiştir. Dini bilgi kaynağı olarak aile, DİB'e bağlı Kuran kursları (yaz ve uzun süreli) ilk sırada gelmektedir. Dini bilgi kaynağı olarak ailenin ilk sırada yer alması araştırmamız açısından oldukça önemlidir. Velilerin dini tutumları öğrencilerin dini bilgi ve tutumlarının oluşmasında oldukça önemlidir. Bölgenin özelliği gereği olarak medrese ve meleler önemli bir dini bilgi kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 5 Dinle İlgili Bilgi Edinmek Maksadıyla Kitap Okuma Durumuna Göre Dağılım

Dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okur musunuz?	N	%
Evet	649	66,2
Hayır	331	33,8
Toplam	980	100

Araştırmaya katılanların %66,2'si dini bilgi edinmek için kitap okurken, kitap okumayanların oranı ise %33,8'dir. Katılımcıların çoğunluğu dini bilgi edinmek maksadıyla kitap okuduğunu belirtmesinin dikkate değer olduğu görülmektedir.

Tablo 6 Kültürel Olarak Kendini Tanımlama Durumuna Göre Dağılım

Kültürel açıdan aşağıdaki toplumsal kesimlerden hangisi sizi daha iyi tanımlar?	N	%
Hanefî	226	23,1
Şafîî	670	68,4
Alevî-Bektaşî	8	0,8
Caferî	3	0,3
Mezhebî bir tanımlama kabul etmem	46	4,7
Dinî bir tanımlama kabul etmem	27	2,8
Toplam	980	100

Araştırmaya katılanların %68,4'ü kendisini Şafîî olarak tanımlarken, %23,1'i Hanefî, %4,7'si mezhebî bir tanımlama kabul etmemekte, %2,8'si dinî bir tanımlama kabul etmemekte, %0,8 kendini Alevî-Bektaşî olarak tanımlamakta ve %0,3 kendini Caferî olarak tanımlamaktadır. Diyarbakır örneklemini dikkate alındığında bölgenin mezhepsel dağılımına uygun bir tablo karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 7 Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu Maddeleri Katılım Düzeyleri

Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutunun Maddeleri	X	S	Katılım Düzeyi
Yürütülmekte olan İDKAB derslerinin saatleri artırılmalıdır	4,16	1,23	Katılıyorum
Çocuğumun İDKAB Dersinde Başarısızlığı beni rahatsız eder	4,12	1,32	Katılıyorum
Çocuğumun okulda İDKAB derslerinde neler öğrendiklerini merak ederim	4,04	1,17	Katılıyorum
İDKAB dersi dışında İslam Din dersi olmalıdır	4,02	1,30	Katılıyorum
İDKAB derslerinin okulda zorunlu dersler arasında olması gerektiğini her yerde savunurum	4,01	1,33	Katılıyorum
İDKAB Derslerinin İlköğretim 1. sınıftan itibaren zorunlu olması gerekir	3,75	1,47	Katılıyorum
İDKAB Dersleri çocuğumun davranışlarında olumlu bir katkı sağlamaktadır	3,56	1,33	Katılıyorum
İDKAB dersinde Alevilik, Bektaşilik gibi konulara yer verilmesi öğrenci için faydalıdır	3,53	1,41	Katılıyorum
Çocuğum okulda İDKAB derslerinde öğrendiklerini benimle paylaşır	3,36	1,28	Orta Derecede Katılıyorum
Çocuğum karşılaştığı problemlerin çözümünde İDKAB derslerinden yararlanmaktadır	3,02	1,25	Orta Derecede Katılıyorum

KMO and Bartlett's Test : .80 Açıkladığı Varyans: 49,92 Cronbach's Alpha : ,796

Bu faktör, velilerin örgün eğitim içinde zorunlu din öğretimine karşı tutumu, velinin İDKAB derslerinin zorun olmasına karşı tutumu, birinci sınıftan itibaren zorunlu olması gerektiğini savunması, ders saatlerinin artırılması gerektiğini savunması gibi maddelerden oluşmaktadır. Faktörde ayrıca velisi olduğu öğrenciyle bu ders çerçevesindeki ilgisini ve İDKAB dersinde Alevilik, Bektaşilik gibi konulara yer verilmesine yönelik tutumlarını ölçmeye

yönelik maddeler bulunmaktadır. Bu maddeler aracılığıyla velinin bu derse karşı olan ilgisi ölçülmeye çalışılmaktadır. Dersin öğrencinin davranışlarına olumlu katkı sağladığı düşüncesi, öğrencinin başarısızlığının veliyi üzmesi, çocuğun ders kapsamında neler öğrenildiğinin merak edilmesi gibi tutum maddeleri de söz konusu ilginin ölçülmesini hedeflemektedir.

Din öğretimine karşı genel tutum boyutunda en yüksek tutum düzeyi, “Yürütülmekte olan İDKAB derslerinin saatleri artırılmalıdır” maddesine olmuştur. Bu maddeyi, “Çocuğumun İDKAB dersinde başarısızlığı beni rahatsız eder, Çocuğumun okulda İDKAB derslerinde neler öğrendiklerini merak ederim, İDKAB dersi dışında İslam Din dersi olmalıdır” maddeleri takip etmiştir. En düşük katılım düzeyi, “Çocuğum karşılaştığı problemlerin çözümünde İDKAB derslerinden yararlanmaktadır” maddesine olmuştur. Son iki maddenin dışında diğer tüm maddelerin tamamında velilerin tutum düzeyi “Katılıyorum” kategorisine karşılık gelmektedir. “Çocuğum okulda İDKAB derslerinde öğrendiklerini benimle paylaşır” ve “Çocuğum karşılaştığı problemlerin çözümünde İDKAB derslerinden yararlanmaktadır” maddelerine ise velilerin “Orta Derecede Katılıyorum” kategorisinde katıldıkları görülmüştür. Velilerin din öğretimine karşı genel tutumlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8 İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Etkinliklerine Karşı Tutum Boyutu Maddeleri Katılım Düzeyleri

İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum Boyutun Maddeleri	N	S	Katılım Düzeyi
İDKAB öğretimi, din ve ahlakla ilgili konuların sunumu açısından bu haliyle iyidir	2,63	1,32	Orta Derecede Katılıyorum
İDKAB dersleri İslamiyet dışındaki dinlerin anlatımında yeterlidir	2,55	1,25	Katılmıyorum
İDKAB Derslerini okutan öğretmenler bu dersin sunumunda yeterlidir	2,44	1,15	Katılmıyorum
İDKAB Dersleri İslamiyet içindeki farklı mezhep ve dini anlayışların anlatımında yeterlidir	2,42	1,26	Katılmıyorum
İDKAB dersleri İslam dini hakkında yeterince bilgi vermektedir	2,41	1,17	Katılmıyorum
Çocuğumun edinmesi gereken dini bilgiler açısından okuldaki İDKAB dersleri yeterlidir	2,40	1,21	Katılmıyorum
İDKAB ders kitapları bu haliyle yeterlidir	2,30	1,20	Katılmıyorum
İDKAB dersleri mevcut programlar açısından yeterlidir.	2,28	1,20	Katılmıyorum
İDKAB öğretmenlerinin kullandıkları materyaller yeterlidir	2,17	1,09	Katılmıyorum
İDKAB öğretmenleri derslerin daha etkin yürütülmesi için velilerle işbirliği sağlamaktadır	2,16	1,26	Katılmıyorum

İDKAB Dersleri Öğretimini Uygulanmasına Karşı Tutum Boyutun Maddeleri	N	S	Katılım Düzeyi
İDKAB derslerinin etkin yürütülmesi için okul idareleri gereken ilgiyi göstermektedir	2,14	1,8	Katılmıyorum
İDKAB derslerinde sınıf dışı etkinlikler (cami vb. dini yapıların ziyaret edilmesi) yeterince kullanılmaktadır	1,93	1,21	Katılmıyorum

KMO and Bartlett's Test : ,88 Açıkladığı Varyans : 44,66 Cronbach's Alpha : ,88

Bu faktör içinde yer alan maddelerin mevcut programa, uygulamadaki ders kitaplarına, öğretmenlerin kullandıkları materyallere, öğretmen-veli işbirliğine ve okul yönetimlerinin derslerin etkinliği için katkılarına velilerin bakış açılarını merkeze alarak ölçmeye yöneliktir. Ayrıca programın İslam dininin, diğer dinlerin, mezheplerin, din ve ahlakla ilgili konuların anlatımındaki yeterliğine bakış açısını ölçmektedir.

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Etkinliklerine Karşı Tutum boyutunda en yüksek tutum düzeyi, "İDKAB öğretimi, din ve ahlakla ilgili konuların sunumu açısından bu haliyle iyidir" maddesine olmuştur. Veliler, İDKAB dersinde İslamiyet dışındaki dinlerin anlatımı, İDKAB dersi öğretmenlerinin bu dersin sunumunda yeterli olduğu, İDKAB dersi İslamiyet içindeki farklı mezhep ve dini anlayışların anlatımında yeterli olduğu maddelerine düşük tutum düzeyinde katıldıkları tespit edilmiştir. İlk maddenin dışında diğer tüm maddelerin tamamında velilerin tutum düzeyi "Katılmıyorum" kategorisine karşılık gelmektedir.

Bu sonuçlar Altaş tarafından yapılan araştırmayla karşılaştırıldığında İDKAB dersleri öğretimi çerçevesinde yürütülen sınıf dışı etkinliklerin yeterliğine ilişkin tutum düzeyi ortalaması dışında tamamında farklılık arz etmektedir. Altaş tarafından yapılan araştırmada sonuçlar daha olumlu iken tarafımızca yapılan araştırmada sonuçlar olumsuz çıkmıştır. Bu durum araştırmanın yapıldığı tarih ve şehirlerin farklı olmasından kaynaklanmış olabilir. Tarafımızca yapılan araştırma, kamuoyunda 4+4+4 olarak ifade edilen eğitim sistemimizin değişmesinin hemen öncesinde yapılmıştır. Seçimlik din derslerinin kamuoyunda tartışılması ve kanunla bu derslerin getirilmesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden beklentileri artırmıştır. Bu sebeple din öğretimi bağlamında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi ihtiyaç ve talepleri karşılamakta yetersiz kalmıştır. Ayrıca bölgede yaşayan halkın din eğitiminin daha ileri düzeyde verilmesi noktasında bir beklentisinin olduğu sonucu da çıkarılabilir. Bu durum araştırma sonuçlarına yansımıştır. Velilerin din öğretimine karşı tutum düzeyleri olumlu ve yüksek iken, İDKAB derslerinin uygulanmasına yönelik tutum düzeylerinin ise düştüğü tespit edilmiştir.

Tablo 5 Cinsiyet İçin Yapılan T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Cinsiyet	N	X	SS	T	P
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Erkek	648	3,85	,85	1.526	.12
	Kadın	332	3,93	,78		
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Erkek	648	2,30	,781	.95	.34
	Kadın	332	2,35	,843		

*p> 0.05

Puan ortalamaları bakımından erkek ve kadın veliler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda cinsiyet değişkeninin her iki boyutta anlamlı bir farklılığa neden olmadığı saptanmıştır ($p > 0.05$).

Tablo 10 Okul Dışında Din Eğitimi Alma Durumu İçin Yapılan T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Okul Dışında Din Eğitimi Alma Durumu	N	X	SS	T	P
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Evet	573	2,24	,78	-3,609	.00
	Hayır	407	2,43	,81		
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Evet	573	3,96	,81	3,825	.00
	Hayır	407	3,76	,83		

*p> 0.05

Puan ortalamaları arasında okul dışında dini bilgi alma durumuna göre veliler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Tablo incelendiğinde her iki boyutun puan ortalaması okul dışında dini bilgi alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. $t(978) = -3,609$, $p < 0.05$, $t(978) = -3,825$, $p < 0.05$

Araştırmaya katılan okul dışında dini bilgi alan velilerin İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum ölçeği puan ortalaması ($X=2,24$), okul dışında dini bilgi almayanların ise ($X=2,43$) 'tür. Sonuçlar değerlendirildiğinde okul dışında dini bilgi almayan velilerin ortalamalarının okul dışında dini bilgi alan velilere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum okul dışında dini bilgi alan velilerin İDKAB derslerinden beklentilerinin artmasıyla yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan okul dışında dini bilgi alan velilerin Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu ölçeği puan ortalaması ($X=3,96$), okul dışında dini

bilgi almayanların ise ($X=3,76$)'dır. Sonuçlar değerlendirildiğinde okul dışında dini bilgi alan velilerin ortalamalarının okul dışında dini bilgi almayan velilere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum okul dışında dini bilgi alan velilerin İDKAB derslerine karşı tutumlarının daha olumlu olduğu yönünde değerlendirilebilir.

Tablo 6 Dinle İlgili Bilgi Edinmek Maksadıyla Kitap Okuma Durumu İçin Yapılan T Testi Sonuçları

Ölçek Boyutları	Kitap Okuma	N	X	SS	T	P
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Evet	649	2,23	,75	-4,773	.00
	Hayır	331	2,50	,86		
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Evet	649	3,93	,79	2,680	.00
	Hayır	331	3,77	,89		

* $p > 0.05$

Puan ortalamaları arasında okul dışında dinî bilgi alma durumuna göre veliler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla t testi uygulanmıştır. Tablo incelendiğinde her iki boyutun puan ortalamasının okul dışında dinî bilgi alma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. $t(978) = -4,773$, $p < 0.05$, $t(978) = 2,680$, $p < 0.05$

Araştırmaya katılan dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okumayan velilerin İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum ölçeği puan ortalaması ($X=2,50$), dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okuyan velilerin ise ($X=2,23$) 'tür. Sonuçlar değerlendirildiğinde dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okumayan velilerin puan ortalamalarının dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okuyan velilere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okuyan velilerin İDKAB derslerinde beklentilerinin artmasıyla yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okuyan velilerin Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu ölçeği puan ortalaması ($X=3,93$), dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okumayan velilerin ise ($X=3,77$)'dir. Sonuçlar değerlendirildiğinde dinle ilgili bilgi edinmek maksadıyla kitap okuyan velilerin İDKAB derslerine karşı tutum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12 Yaş Değişkenine Göre Boyutların Puan Ortalaması İle İlgili Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Boyutlar	Varyan- sın Kay- nağı	Kareler Top- lamı	sd	Kareler Or- talaması	F	p
Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Gruplar arası	2,885	4	,721	1,120	,346
	Gruplar içi	627,914	975	,644		
	Toplam	630,798	979			
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Gruplar arası	1,133	4	,283	,410	,801
	Gruplar içi	673,056	975	,690		
	Toplam	674,190	979			

Tablo 12’de ölçeğin alt boyutlarından elde toplam puanlar arasında yaş grupları açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ait sonuçlar verilmiştir.

Ölçekteki maddelere verilen cevaplardan elde edilen verilerin ortalamalarının yaş grupları açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde her iki boyutta toplanan tutumlar arasında yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>.05$).

Tablo 137 Yaş Gruplarına Göre Boyutların Puan Ortalaması Dağılımları

Ölçek Boyutları	Yaş Grubu	N	X	SS
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	30-	232	2,38	,80
	31-40	344	2,30	,79
	41-50	277	2,34	,80
	51-60	100	2,19	,80
	60+	27	2,37	,87
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	30-	232	3,86	,83
	31-40	344	3,89	,79
	41-50	277	3,90	,84
	51-60	100	3,79	,90
	60+	27	3,93	,85

Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden 30 ve altı yaş grubunda yer alanların din öğretimine karşı genel tutum boyutu ortalaması ($X=2,38$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 60 ve üzeri yaş grubunda yer alanların ($X=2,37$), 41-50 yaş grubunda yer alan velilerin ortalaması ($X=2,34$), 31-40 yaş grubunda yer alanların ($X=2,30$) ve son olarak 51-60 yaş grubunda yer alanların ortalaması ($X=2,19$) olduğu görülmektedir. 60 ve üzeri yaş grubunda olan velilerin İDKAB dersleri öğretiminin uygulanmasına karşı tutum boyutu ortalaması ($X=3,93$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 41-50 yaş grubunda yer alanların ($X=3,90$), 31-40 yaş grubunda yer alan velilerin ortalaması

($X=3,89$), 30 yaş ve altı yaş grubunda yer alanların ($X=3,86$) ve son olarak 51-60 yaş grubunda yer alanların ortalaması ($X=3,79$) olduğu görülmektedir.

Tablo 8 Medeni Durum Göre Boyutların Puan Ortalaması İle ilgili Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Gruplar arası	7,219	2	3,609	5,655	,004*
	Gruplar içi	623,580	977	,638		
	Toplam	630,798	979			
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Gruplar arası	1,209	2	,605	,878	,416
	Gruplar içi	672,980	977	,689		
	Toplam	674,190	979			

Tablo 14’te ölçeğin alt boyutlarından elde toplam puanlar arasında medenî durum açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ait sonuçlar verilmiştir.

Ölçekteki maddelere verilen cevaplardan elde edilen verilerin ortalamalarının medeni durum açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, din öğretimine karşı genel tutum boyutunda anlamlı bir fark bulunmazken, İDKAB dersleri öğretiminin uygulanmasına karşı tutum boyutunda toplanan tutumlar arasında medeni duruma göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F_{(2;977)}=5,655, p<0.04$).

Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi sonucuna göre evli olan velilerin tutumları, boşanmış ve dul (eşi ölmüş) velilerin tutumlarından farklıdır. Evli olan velilerin tutum düzeyleri, boşanmış ve dul (eşi ölmüş) velilere göre daha düşüktür.

Tablo 9 Medeni Duruma Göre Boyutların Puan Ortalaması Dağılımları

Ölçek Boyutları	Yaş Grupları	N	X	SS
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Evli	948	2,31	,79
	Boşanmış	11	2,92	,92

	Dul (Eşi Ölmüş)	21	2,70	1,04
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Evli	948	3,87	,83
	Boşanmış	11	3,88	,56
	Dul (Eşi Ölmüş)	21	4,11	,73

Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden boşanmış olanların İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum Boyutu ortalaması ($X=2,92$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dul (eşi ölmüş) olanların ($X=2,70$) ve evli velilerin ortalaması ($X=2,31$) olduğu görülmektedir. Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden dul (eşi ölmüş) olanların Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutu ortalaması ($X=4,11$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Boşanmış olanların ($X=3,88$) ve evli velilerin ortalaması ($X=3,87$) olduğu görülmektedir.

Tablo 10 Öğrenim Durumuna Göre Boyutların Puan Ortalaması İle İlgili Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Gruplar arası	13,770	5	2,754	4,347	,00*
	Gruplar içi	617,028	974	,633		
	Toplam	630,798	979			
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Gruplar arası	8,241	5	1,648	2,411	,03*
	Gruplar içi	665,948	974	,684		
	Toplam	674,190	979			

Tablo 16'da ölçeğin alt boyutlarından elde toplam puanlar arasında öğrenim durumu açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ait sonuçlar verilmiştir.

Ölçekteki maddelere verilen cevaplardan elde edilen verilerin ortalamalarının öğrenim durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, her iki boyutta puan ortalaması öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. ($F_{(5,974)}=4,347, p<0.05$, ($F_{(5,974)}=2,411, p<0.05$)

Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi sonucuna göre, İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutunda okur-yazar olmayanların tutum düzeyleri, ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Okur-yazar olup, okul bitirmeyen ve-

lilerin tutum düzeyleri, ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. İlköğretim mezunu velilerin tutum düzeyleri, ön lisans ve lisans mezunu velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Okur-yazar olmayanların tutum düzeyleri, ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu velilere göre daha yüksektir. Öğrenim durumu yükseldikçe tutum düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. Bu durum öğrenim düzeyinin yükselmesiyle ders-ten beklenenlerin de artmasıyla ilgili bir durum olarak değerlendirilmiştir. Okur-yazar olup okul bitirmeyen velilerin tutum düzeyleri, ortaöğretim, ön lisans ve lisans mezunu velilere göre daha yüksektir.

Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutunda lisans ve üstü öğrenim mezunu olan velilerin tutum düzeyleri, ilköğretim ve orta öğretim mezunu velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Lisans ve üstü öğrenim mezunu olan velilerin tutum düzeyleri, ilköğretim ve orta öğretim mezunu olan velilere göre daha düşüktür.

Tablo 117 Öğrenim Durumuna Göre Boyutların Puan Ortalaması Dağılımları

Ölçek Boyutları	Öğrenim Durumu	N	X	SS
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Okur-yazar değil	97	2,54	,95
	Okur-yazar olup, okul bitirmeyen	72	2,51	,73
	İlköğretim	257	2,39	,82
	Ortaöğretim	247	2,26	,76
	Ön lisans	135	2,19	,75
	Lisans ve üstü	172	2,21	,75
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Okur-yazar değil	97	3,77	,90
	Okur-yazar olup, okul bitirmeyen	72	3,78	,82
	İlköğretim	257	3,97	,79
	Ortaöğretim	247	3,94	,79
	Ön lisans	135	3,89	,85
	Lisans ve üstü	172	3,74	,84

Örnekleme grubumuzu oluşturan velilerden okur-yazar olmayanların İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutu ortalaması ($X=2,54$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Okur-yazar olup, okul bitirmemiş olanların ($X=2,51$), ilköğretim mezunu olanların ($X=2,39$), ortaöğretim mezunu olanların ($X=2,26$), lisans mezunu olanların ($X=2,21$) ve ön lisans mezunu olanların ($X=2,19$), olduğu görülmektedir. Örnekleme grubumuzu oluş-

turan mezunu olanların Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutu ortalaması ($X=3,97$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Ortaöğretim mezunu olanların ($X=3,94$), önlisans mezunu olanların ($X=3,89$), okur-yazar olup okul bitirmeyenlerin ($X=3,78$), okur-yazar olup okul bitirmemiş olanların ($X=3,77$) ve lisans mezunlarının ($X=3,74$) olduğu görülmektedir.

Tablo 12 Dinî Bilgiye Sahip Olma Durumuna Göre Boyutların Puan Ortalaması İle İlgili Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Gruplar arası	8,209	3	2,736	4,290	,005*
	Gruplar içi	622,589	976	,638		
	Toplam	630,798	979			

Tablo 18'de ölçeğin alt boyutlarından elde toplam puanlar arasında dinî bilgiye sahip olma açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ait sonuçlar verilmiştir.

Ölçekteki maddelere verilen cevaplardan elde edilen verilerin ortalamalarının dinî bilgiye sahip olma durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, her iki boyutta puan ortalaması öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. ($F_{(3,976)}=4,290, p<0.05$)

Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi sonucuna göre, İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutunda çok az bilgiye sahip olanların tutum düzeyleri, kendine yetecek kadar bilgiye sahip ve oldukça fazla bilgiye sahip velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Oldukça fazla bilgiye sahip velilerin tutum düzeyleri, çok az bilgiye sahip ve kendine yetecek kadar bilgiye sahip olan velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Çok az bilgiye sahip olan velilerin tutum düzeyleri, kendine yetecek kadar bilgiye sahip ve oldukça fazla bilgiye sahip velilere göre daha yüksektir. Oldukça fazla bilgiye sahip velilerin tutum düzeyleri, çok az bilgiye sahip ve kendine yetecek kadar bilgiye sahip olan velilere göre daha düşüktür. Dinî bilgi düzeyi yükseldikçe tutum düzeyleri düşmektedir.

Tablo 19 Dinî Bilgiye Sahip Olma Duruma Göre Boyutların Puan Ortalaması Dağılımları

Ölçek Boyutları	Dini Bilgiye Sahip Olma	N	X	SS
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Hiçbir bilgim yok	30	2,39	,99
	Çok az bilgiye sahibim	225	2,44	,80
	Kendime yetecek kadar bilgiye sahibim	644	2,31	,80

	Oldukça fazla bilgiye sahibim	81	2,08	,66
--	-------------------------------	----	------	-----

Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden dinî konularda çok az bilgiye sahip olan velilerin İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutu ortalaması ($X=2,44$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Dinî konularda hiçbir bilgisi olmayan velilerin ($X=2,39$), kendine yetecek kadar bilgiye sahip olanların ($X=2,31$) ve oldukça fazla bilgiye sahip olanların ($X=2,08$) olduğu görülmektedir.

Tablo 13 Mezhepsel Açından Kendini Tanımlama Durumuna Göre Boyutların Puan Ortalaması İle İlgili Varyans Analizi (Anova) Sonuçları

Ölçek Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Gruplar arası	9,331	5	1,866	2,925	,01*
	Gruplar içi	621,468	974	,638		
	Toplam	630,798	979			
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Gruplar arası	32,339	5	6,468	9,815	,00*
	Gruplar içi	641,851	974	,659		
	Toplam	674,190	979			

Tablo 20’de ölçeğin alt boyutlarından elde toplam puanlar arasında mezhepsel açıdan kendini tanımlama durumu açısından anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizine ait sonuçlar verilmiştir.

Ölçekteki maddelere verilen cevaplardan elde edilen verilerin ortalamalarının mezhepsel açıdan kendini tanımlama durumu açısından anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan tek yönlü varyans analizinde, her iki boyutta puan ortalaması öğrenim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. ($F_{(5;974)}=2,925, p<0.05$, ($F_{(5;974)}=9,815, p<0.05$)

Bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan LSD testi sonucuna göre, İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutunda mezhebî bir tanımlama kabul etmeyenlerin tutum düzeyleri, Şafiî, Hanefî ve dinî bir tanımlama kabul etmeyen velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Mezhebî bir tanımlama kabul etmeyenlerin velilerin tutum düzeyleri, Şafiî, Hanefî ve dinî bir tanımlama kabul etmeyen velilere göre daha düşüktür.

Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutunda Alevî-Bektaşî olan velilerin tutum düzeyleri, Şafîî, Hanefî ve mezhebî bir tanımlama kabul etmeyen velilerin tutum düzeylerinden farklıdır. Dinî bir tanımlama kabul etmeyen velilerin tutum düzeyleri, Şafîî, Hanefî ve mezhebî bir tanımlama kabul etmeyen velilerin tutum düzeylerinden farklıdır.

Alevî-Bektaşî olan velilerin tutum düzeyleri, Şafîî, Hanefî ve mezhebî bir tanımlama kabul etmeyen velilere göre daha düşüktür. Dinî bir tanımlama kabul etmeyen velilerin tutum düzeyleri, Şafîî, Hanefî ve mezhebî bir tanımlama kabul etmeyen velilere göre daha düşüktür.

Tablo 14 Mezhepsel Açıdan Kendini Tanımlama Durumuna Göre Boyutların Puan Ortalaması Dağılımları

Ölçek Boyutları	Mezhep	N	X	SS
İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum	Hanefî	226	2,29	,76
	Şafîî	670	2,36	,81
	Alevî-Bektaşî	8	2,18	,85
	Caferî	3	1,66	,71
	Mezhebî bir tanımlama kabul et-	46	1,94	,73
	Dinî bir tanımlama kabul etmem	27	2,33	,78
Din Öğretimine Karşı Genel Tutum Boyutu	Hanefî	226	3,84	,83
	Şafîî	670	3,95	,78
	Alevî-Bektaşî	8	2,67	,92
	Caferî	3	3,66	1,28
	Mezhebî bir tanımlama kabul et-	46	3,72	,99
	Dinî bir tanımlama kabul etmem	27	3,11	,92

Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden Şafîî olanların İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutu ortalaması ($X=2,36$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Hanefî olanların ($X=2,29$), dini bir tanımlama kabul etmeyenlerin ($X=2,33$), Alevî-Bektaşî olanların ($X=2,18$), mezhebî bir tanımlama kabul etmeyenlerin ($X=1,94$) ve Caferî olanların ($X=1,66$) olduğu görülmektedir. Örneklem grubumuzu oluşturan velilerden Şafîî olanların Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutu ortalaması ($X=3,95$) ile en yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Hanefî olanların ($X=3,84$), mezhebî bir tanımlama kabul etmeyenlerin ($X=3,72$), Caferî olanların ($X=3,66$), dinî bir tanımlama kabul etmeyenlerin ($X=3,11$) ve Alevî-Bektaşî olanların ($X=2,67$) olduğu görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Diyarbakır ili örnekleminde 980 öğrenci velisi üzerinde Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi dersine karşı tutumların ve bu tutum düzeylerini etkileyen faktörleri tespit etmek amacıyla yapılan bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Okul dışında dinî bilgi alma durumunun velilerin her iki boyutta da anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan okul dışında dinî bilgi almayan velilerin tutum düzeylerinin okul dışında dinî bilgi alan velilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan velilerin din öğretimine karşı genel tutum düzeylerine göre okul dışında dinî bilgi alan velilerin ortalamalarının okul dışında dinî bilgi almayan velilere oranla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlardan hareketle, okul dışında din eğitimi alan velilerin İDKAB derslerine karşı tutumlarının olumlu olması dersin gerekliliği ve önemi hakkında olumlu fikre sahip oldukları şeklinde yorumlanabilir. Örgün eğitim sisteminde İmam-Hatip liseleri hariç din öğretiminin olmaması bu dersi veliler açısından önemli bir konuma getirmektedir. Sonuçlar bu durumun göstergesi olarak yorumlanabilir. Altaş tarafında yapılan araştırmada da aynı sonuç ortaya konmuştur.

Öğrenim durumunun her iki boyutta anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Din Öğretimine Karşı Genel Tutum boyutunda öğrenim düzeyi yükseldikçe derse karşı genel tutumun olumsuzlaştığı tespit edilmiştir. Ancak genel olarak din öğretimine karşı genel olarak orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. İDKAB Dersleri Öğretiminin Uygulanmasına Karşı Tutum boyutunda öğrenim durumu yükseldikçe dersten memnuniyet oranları düşmektedir. Bu durum, öğrenim düzeyi yükseldikçe dersten beklentilerin de arttığı ancak dersten beklentileri karşılayamadığı şeklinde yorumlanabilir. Zorunlu olan İDKAB derslerinin toplumun gerek öğrenim gerekse diğer hususları dikkate alınarak beklentileri karşılayacak hale getirilmesini gerekli kılmaktadır.

Dini bilgiye sahip olma durumuna göre diğer boyutlarda olduğu gibi dini bilgi düzeyi yükseldikçe İDKAB dersleri öğretiminin uygulanmasına karşı tutum düzeyleri düşmektedir. Bu durum dersten beklentilerle dersin içeriği ve sunumundan memnuniyet arasında zıtlık olduğunu göstermektedir. Din öğretimine karşı tutumlar olumlu yönde yüksek iken dersten memnuniyet düşmektedir.

Velilerin mezhepsel olarak kendilerini tanımlama durumunun her iki boyutta anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Alevî-Bektaşî olan velilerin dışında din öğretimine karşı tutum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ancak diğer boyutlarda olduğu gibi dersten memnuniyet özellikle dini bir tanımlama kabul etmeyen, Alevî-Bektaşî, mezhebî bir tanımlama kabul etmeyen ve Caferî olan velilerin tutum düzeyleri düşüktür.

Velilerin din öğretimine karşı genel tutum düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Velilerin din öğretimine karşı tutum düzeyleri olumlu ve yüksek iken, İDKAB derslerinin uygulanmasına yönelik tutum düzeylerinin düştüğü tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, okullarda İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin verilmesinin veliler açısından gerekli ve önemli olduğu ancak İDKAB derslerinin uygulamasında velilerin tutum düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonuçlardan hareketle mevcut İDKAB derslerinin içerik ve öğretmen profili açısından velilerin beklentilerini karşılamadığı görülmektedir. Bu sebeple İDKAB derslerinin programları tekrar gözden geçirilmeli, derslerin işlenişi ile ilgili olarak iyileştirme yapılması gerekmektedir. Velilerin İDKAB öğretmenlerini ve öğretim etkinliklerini yetersiz bulmaları İDKAB öğretmenlerinin niteliklerinin tekrar gözden geçirilmesini gerekli kılmaktadır. İDKAB derslerine İslamiyet içindeki farklı mezhep ve dinî anlayışların anlatımına daha fazla yer verilmeli ve İDKAB ders kitaplarının niteliklerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca İDKAB öğretmenlerinin kullandıkları materyaller yeterli hale getirecek önlemlerin alınması gerekmektedir. İDKAB öğretmenleri derslerin daha etkin yürütülmesi için velilerle işbirliği sağlanarak, okul idarelerinin gereken ilgiyi göstermesi ve İDKAB derslerinde sınıf dışı etkinliklere (cami vb. dini yapıların ziyaret edilmesi) daha fazla yer verilmelidir.

Bu sonuçlar araştırma kapsamında Diyarbakır ili örneği ile sınırlıdır. Bu tür araştırmaların daha büyük ve farklı özelliklere sahip örneklem gruplarında çalışılması verilerin karşılaştırılarak daha sağlıklı sonuçlara ulaşılması açısından yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Altaş, N. (2001). *İlköğretim İDKAB Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Altaş, N. (2004). Öğrenci Velilerinin İlköğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Derslerine Karşı Tutum Düzeylerinin Dini Tutum Düzeyleriyle İlişkisi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (Cilt: XLV, Sayı: 1, s.85-105).
- Bayrakdar, M. (2006). Okul-çevre ilişkilerini geliştirmek için neler yapabiliriz? *İlköğretimci Eğitimci Dergisi* (s. 12-13).
- Beyza, B. (2003). 1980 Sonrası Türkiye’de İDKAB dersinin Zorunlu Oluşu ve Program Anlayışlar. *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001* (s. 667-689). İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Bilgin, B. (1998). *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*. Ankara: Gün Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 11. Baskı. Ankara: Pegem Yayınları.
- Çakmak, F. (2007). *Velilerin Ortaöğretim Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi Dersi Programına Yönelik Tutumlarını Etkileyen Faktörler*. Din Eğitimi Anabilim Dalı Basılmamış

- Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri.
- Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. (2001). *İlköğretim İDKAB Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği (Ankara Modeli)*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Doğan, R. (1999). Cumhuriyetin İlk yıllarında Tevhid-i Tedrisat Çerçevesinde Din Eğitim-Öğretimi ve Yapılan Tartışmalar. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı, İzmir- 4, 6 Aralık 1998* (s. 227-288). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Doğan, R., & Tosun, C. (2002). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar İçin İDKAB Öğretimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğan, R. (2003). 1980'e Kadar Türkiye'de Din Öğretimi Program Anlayışları (1924-1980). *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar* (s. 606-642). İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.
- Fidan, N. (1996). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 19. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, R. (1999). Din Öğretimini Temellendirme Problemi. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı, İzmir- 4, 6 Aralık 1998* (s. 55-61). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- MEB. (2010). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mualla, B., & Selçuk, B. (1991). *Din Öğretimi Özel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Gün Yayıncılık.
- Özdamar, K. (1999). *Paket Programlarla İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özyürek, L. (1983). Çocuğumun Öğretmeni (Veli-Öğretmen İlişkisi Konusunda Küçük Bir İnceleme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* (Sayı: 16 s. 61-76).
- Parladır, S. (1999). Genel Öğretim Din Öğretimi İlişkisi. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmî Toplantısı, İzmir- 4, 6 Aralık 1998* (s. 63-70). Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- Selçuk, M. (1998). Din Eğitimi Özgürleştiren Bir Süreç Olabilir mi? *İslamiyat 1* (Sayı: 1, s. 73-87).
- Selçuk, M. (2000). Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri. *Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar* (s. 11-20). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Selçuk, M. (2000). Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme. *Din Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar* (s. 85-94). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi* (s. 67). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tosun, C. (2001). *Din Eğitimi Bilimine Giriş*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Tosun, C. (2003). İki Binli Yıllarda Türkiye'de Din Öğretimi: Bugünden Geleceğe. *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmalar, 28-30 Mart 2001* (s. 748-762). İstanbul: Milli Eğitim Yayınları.